

PRŮNIK NEDOVOLENÝCH VĚCÍ DO VĚZNIC JAKO BEZPEČNOSTNÍ PROBLÉM

THE INFILTRATION OF UNPERMITTED OBJECTS TO PRISONS AS A SECURITY RISK

Ondřej Kolář¹

¹ Policejní akademie České republiky v Praze, Lhotecká 559/7, 143 01 Praha 4, Česká republika

Abstrakt

Článek se zaměřuje na problematiku spojenou s průnikem nedovolených věcí a látek do věznic a dává jej do souvislosti s otázkou bezpečnosti jak vězeňských zařízení samotných, tak i vězňů a vězňů, a v neposlední řadě i zaměstnanců. Fakt, že věci jako mobilní telefony a návykové látky představují bezpečnostní problém pro české vězeňské prostředí, může být navíc spojen i s otázkami násilí vězňů, a to nejenom vůči sobě, nebo svému okolí, ale i vůči vězeňskému personálu. Předložený text poukazuje i na otázku šetření průniku nedovolených věcí do věznic a roli Pověřeného orgánu VS ČR, který je za prošetřování těchto aktivit zodpovědný.

Klíčová slova: mobilní telefon, droga, nepovolený předmět, násilí, vězeň, věznice, oddělení prevence a stížností

Abstract

The article is targeted to problems which are connected with infiltration of unpermitted objects into prisons and relates it to consequences of prison facilities security and security of inmates too, same like security of prison staff. Fact, that the objects like cell phones and drugs imagine security risk for czech prison environment is connected with question of inmate's violence not only against themselves or their surroundings but against prison staff too. This text focused on area of solving this infiltration of unpermitted objects to prisons and the role of investigation unit which is responsible for solving these activities.

Keywords: cell phone, drug, unpermitted object, violence, inmate, prison, department of prevention and complaints

Úvod

Vězeňská služba ČR se potýká již delší dobu s problematikou průniku nedovolených věcí a látek do věznic. Skutečnost, že se jedná o otázky bezpečnostního charakteru je zřejmá i z Koncepce VS ČR do roku 2025 (VS ČR 2023) kde je tomuto bodu věnována pozornost a VS si je vědoma toho, že právě nedovolené věci a návykové látky mohou být bezpečnostním problémem nejenom pro samotný výkon vazby, trestu, případně zabezpečovací detence, ale i pro samotné zaměstnance vězeňských zařízení. Cílem článku je nejenom upozornit na

problémy spojené s infiltrací, ale i na způsob evidence, prověřování a realizaci opatření k eliminaci zneužívání těchto předmětů a látek samotnými vězni a tím narušování vnitřní bezpečnosti vězeňských zařízení. Autor realizoval sběr dat především z otevřených zdrojů, mezi nimiž se jednalo především o statistické údaje poskytované samotnou Vězeňskou službou ČR, ale využil i vlastních zkušeností během služby v daném bezpečnostním sboru. Článek vznikl jako součást dílčího vědeckého výzkumu na Policejní akademii České republiky v Praze, který se zaměřuje na symboliku kriminálního tetování a radikalizaci vězňů.

Průnik nedovolených předmětů a návykových látek

Jak je zmíněno úvodem, výskyt nedovolených předmětů a návykových látek ve věznicích v ČR patří k jednomu z nejzávažnějších a nejzásadnějších problémů, kterému v současné době Vězeňská služba ČR čelí. Návykovou látkou se podle ustanovení § 130 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník v platném znění, rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobitelné nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování (srov. Zákon č. 379/2005 Sb., o ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů). Zneužívání těchto látek ve věznicích totiž zpravidla souvisí i s dalšími negativními jevy, mezi nimiž má významné postavení násilí vězněných osob, a to nejen vůči ostatním odsouzeným, ale i vůči zaměstnancům.

Jde-li o drogovou scénu ve věznicích, je přibližně stejná, jako mimovězeňská scéna, a zneužívání návykových látek se tak často spojuje se stejnými substancemi. Přesto však lze ve věznicích nalézt rozdíly. Jedním z nich je zneužívání návykových látek obsažených v léčivech, které jsou vězněným osobám preskribovány ze strany lékařů – specialistů. Jedná se o látky z kategorie benzodiazepinů.

Vězeňská služba ČR se snaží monitorovat vězněné osoby, zdali nejsou pod vlivem návykových látek, avšak mnohdy naráží na logistické problémy s testovými sadami apod. Navíc v poslední době se mezi vězni objevuje i zneužívání léčiv, které mají obdobné účinky jako léky ze skupiny benzodiazepinů, avšak nejsou detekovatelné běžně dostupnými prostředky, využívanými ve věznicích.

Ve věznicích existuje poměrně významné procento odsouzených, jejichž trestná činnost měla souvislost s drogami, případně byla prováděna k jejich získání. Proto jsou ve věznicích realizovány různé terapeutické programy, jejichž cílem je náprava stavu odsouzeného, kterou si způsobil užíváním drog. Intervence má mnoho forem, od té individuální až po skupinovou. V rámci intervenčních aktivit Vězeňské služby ČR se ve věznicích zřizují adiktologické poradny. V oblasti zneužívání návykových látek ve věznicích hraje důležitou roli i Pověřený orgán Vězeňské služby ČR, který prošetřuje trestnou činnost spojenou s infiltrací a následnou distribucí návykových látek ve věznicích.

K průniku těchto nedovolených předmětů a látek se využívá celá řada možností, mezi které patří například návštěvní styk s vězněnými osobami, zasílání balíčků a tiskovin, snaha o průnik při příchodu vězněných osob z vnějších pracovišť apod.

Proč vlastně představují mobilní telefony bezpečnostní problém pro současnou Vězeňskou službu ČR? Odpověď na tuto otázku není jednoduchá, nicméně lze konstatovat, že přítomnost mobilních telefonů mezi vězněnými osobami může způsobit vážné narušení bezpečnosti celé věznice jako takové. Fakt, že komunikace prostřednictvím mobilních telefonů představuje problém pro současný management VS lze nalézt i v koncepčním materiálu VS ČR, a to do roku 2025, kde je mu věnována pozornost v sekci bezpečnost (VS ČR 2023).

Důvodů, proč vězněné osoby chtějí vlastnit či využívat mobilní telefon je více, nicméně je důležité se u některých faktů blíže zastavit. Především je zde otázka telefonování vězněných osob, která je upravena v zákoně č. 169/1999 Sb. O výkonu trestu odnětí svobody, kde v konkrétním paragrafovém znění jsou uvedeny důvody, za jakých mohou odsouzení telefonovat, kdy je takový telefon monitorován a kdy jej monitorovat nelze (Zákon č. 169/1999 Sb. O výkonu trestu odnětí svobody v platném znění, konkrétně se jedná o ustanovení § 18 odst. 1–5).

K tomuto účelu jsou na oddělech pro odsouzené zřízeny telefonní automaty, do nichž vsune odsouzený telefonní kartu s přednastavenými telefonními čísly a může telefonovat s rodinou, přáteli a blízkými, a to až po dobu 20 minut denně. Z rozhovorů, které autor při realizaci výzkumné činnosti ve věznicích prováděl, vyplývá, že těchto telefonních hovorů se z věznic denně uskutečňuje velké množství a jejich kontrola se tak stává pouze namátkovou a možnost zjištění nějakých problematických událostí je pro kontrolní orgán značně ztížena.¹ V minulosti se vězňové často vyjadřovali v korespondenci o problémech na oddělech, interpersonálních vztazích apod. a pro odborné zaměstnance Oddělení výkonu trestu odnětí svobody tak bylo zjištění takových problémů mnohem snazší, než je tomu dnes, v době s enormním nárůstem realizovaných telefonních hovorů z telefonních automatů.

I přesto, že vězni mají výše uvedenou možnost jak navazovat legální cestou telefonické spojení s blízkými osobami, využívají mobilních telefonů. Lze se domnívat, že jedním z důvodů, proč tomu tak je, hraje skutečnost, že vězněné osoby chtějí být v kontaktu s civilním sektorem neustále, mají velký zájem o informace z online prostoru a chtějí být aktivní na sociálních sítích. Na nich poté zveřejňují různá videa, ve kterých představují tzv. druhý vězeňský život, poukazují na problémy ve věznicích, zneužívání návykových látek apod. (Karlesz 2022). Je zřejmé, že za držení mobilního telefonu hrozí odsouzené osobě postih, ten je však zpravidla řešen v kázeňské rovině, nikoliv v rovině trestněprávní,

1 Kontrolním orgánem může být pověřená osoba – vychovatel, speciální pedagog, psycholog, příslušník Oddělení prevence a stížností apod.

kde by mohlo dojít k využití ustanovení § 337/1 TZ. Speciální skutková podstata, která by držení a používání mobilního telefonu ve věznici dokázala postihnout, zatím není součástí našich trestních předpisů spojených s výkonem věznění.

Je známo, že sociální sítě poskytují uživatelům poměrně širokou škálu možností, jak sdílet informace, jak se poznávat atd. Jde vlastně o jednu ze základních funkcí sociálních sítí. V čem však je možno spatřovat nebezpečnost jejich využívání ve vězeňském prostředí? Především v tom, že jejich prostřednictvím lze získat širokou paletu informací o uživatelích, jejich životě, zájmech, povolání apod., které jsou uživatelům sdíleny se svým okolím. A právě problematika sdílení informací je ze strany zaměstnanců vězeňských zařízení mnohdy opomíjena, bagatelizována či jinak přehlížena. I přesto, že je otázka využívání sociálních sítí a sdílení informací jejich prostřednictvím náplní Služební a profesní přípravy v některých organizačních jednotkách, je zpravidla opomíjena. Avšak informace na sociálních sítích uvedené mohou být i určitým spouštěčem jednání, jež v konečném důsledku může působit na zaměstnance a jejich setrvání ve služebním, nebo pracovním poměru, destruktivně.

Autor se během výkonu služby setkal opakovaně se skutečností, že byl dotázán ze strany personálu, jak je možné, že o nich vězněné osoby mají tak velký přehled a znají i jejich rodinné poměry. Jako příslušník a následně vedoucí Oddělení prevence a stížností participoval mnohokrát i na přípravě Služební a profesní přípravy s tím, že apeloval na zaměstnance konkrétní věznice, aby byli při sdílení informací obezřetní a nesdělovali bližší podrobnosti o svém soukromém životě. V době výkonu služby ve Věznici Kuřim byl autor upozorněn ze strany jiných odsouzených, že vězněná osoba se snaží navázat „bližší vztah“ s jedním ze zaměstnanců, o kterém si zjistila celou řadu informací na sociálních sítích. Vzhledem k tomu, že se jednalo o závažné informace, byla na konkrétním oddělení provedena prohlídka ubytovacích prostor s tím, že byli službukonající příslušníci upozorněni na fakt, že se hledá nedovolený předmět, konkrétně mobilní telefon. Vzhledem k tomu, že mobilní telefon nebyl nalezen, nicméně informace vedly ke konkrétní osobě, byl z bezpečnostních důvodů odsouzený přemístěn do jiné organizační jednotky, aby bylo zabráněno možnému vyeskalování situace.

Mimo fakt, že vězněné osoby chtějí disponovat přístupem na internet a sociální sítě, je držení mobilního telefonu i určitou statusovou záležitostí, která je spojena s hierarchizací vězněných osob mezi sebou. Status představuje pozici odsouzeného v rámci skupiny odsouzených, kdy na rozdíl od role, která představuje způsob chování odsouzených v souladu s tím, co se od nich očekává ze strany ostatních odsouzených, což se odvíjí právě od jejich statutu. Faktory ovlivňující statut mohou mít souvislost s předchozí trestnou činností, dodržováním vězeňských norem, osobností, mírou

vzdělání apod. Do této různorodé skupiny faktorů je možno zařadit i podstatné aspekty vedoucí k získání významné pozice v rámci vězeňské hierarchie, tedy ekonomický kapitál, fyzickou sílu a schopnost psychologické manipulace (Lochmannová 2020: 20). Status potom může být spojen právě s tím, že vězněná osoba vlastní mobilní telefon, který již disponuje funkcionalitami přístupu na internet, do prostředí sociálních sítí apod. Skutečnost, že si odsouzený může dovolit vlastnit mobilní telefon, nebo jej alespoň užívat, jej následně staví do jiné role v rámci vězeňské subkultury.

Způsoby infiltrace nedovolených předmětů a látek do věznic

Jde-li o způsoby, jak se nedovolené věci a látky dostávají do věznic, tak nelze konstatovat, že by některý ze způsobů byl univerzální, případně, že by šlo dogmaticky vyjádřit seznam možných způsobů průniku tohoto „kontrabandu“ do věznic. Běžným způsobem, jak do vězeňských zařízení dostat nedovolené věci a návykové látky, je návštěvní styk s odsouzenými. U mobilních telefonů je frekvence průniku tímto způsobem mnohem nižší, neboť Vězeňská služba ČR disponuje vybavením, které umí odhalit metalické části. Vzhledem k tomu, že mobilní telefony je obsahují, je jejich průnik do věznic prostřednictvím návštěv značně ztížen. Jinak je tomu u návykových látek. Jejich průnik tímto způsobem je mnohem efektivnější.

Část vězeňských zařízení, především věznic, disponuje vnitřními pracovišti a právě ta jsou pro průnik mobilních telefonů mnohem významnější, neboť jejich lokace je zpravidla u ohradních zdí a proto jsou častěji využívány pro různé přehozy mobilních telefonů, nabíjecích zařízení a SIM karet. Jedním ze způsobů uvedených přehozů jsou tzv. koule, kdy mobilní telefon, nabíječka a SIM karta jsou zabaleny do molitanového obalu a následně jsou přehozeny v různých textiliích (např. ponožky) do objektu věznice (Kolář 2018).

Dalším, velmi častým způsobem snahy o infiltraci nedovolených látek do věznic, jsou vnější pracoviště, na kterých v mnoha případech, není prováděn dozor ze strany zaměstnanců věznice. Vězněné osoby poté, co na pracovišti naváží dobré vztahy s civilními zaměstnanci, mohou jejich neznalostí využívat k navazování tzv. nedovolených styků, jež mohou vyústit k participaci na distribuci mobilních telefonů nebo návykových látek do věznic (Plavecký 2020). V současné době je ze strany různých státních orgánů i organizací vyvíjen značný tlak na práci vězněných osob. Předpokládá se mimo jiné, že právě zařazení do pracovního procesu pomůže nastartovat u vězněné osoby proces její reintegrace a následného řádného začlenění zpět do společnosti po uplynutí stanoveného trestu odnětí svobody. Avšak je důležité počítat i s tím, že právě pracovní zařazení může hrát významnou roli v průniku těchto věcí do věznic.

Pokud se hovoří o průniku těchto věcí prostřednictvím korespondence a balíčků, tak i zde je nutno konstatovat, že zpravidla jsou tímto způsobem distribuovány do věznic návykové látky, neboť jejich detekce je ze strany kontrolních orgánů značně snížena. Odsouzený může během výkonu trestu odnětí svobody dostat 2× tzv. nárokový balík, který je v gramáži 5 kg, avšak dále může dostávat celou řadu zásilek určených k plnění programu zacházení, korespondenčnímu styku se světem mimo věznici apod. Právě díky těmto skutečnostem je pro průnik návykových látek hojně využívána korespondence a různé formy balíčků (Vítková 2023). Pro vyšší eliminaci by bylo možné omezit nárokové balíčky pro vězně, např. po vzoru Slovenska, kde tato funkcionality není možná, a odsouzení nárokové balíčky nedostávají. Absence této formy materiální podpory vězňů je kompenzována možností nákupu ve vězeňských kantýnách. Osoba mimo věznici se prostřednictvím online komunikace domluví na nákupu věcí přímo s vězeňskou kantýnou a po zaplacení částky je vězněné osobě předán balík s pořízenými věcmi osobní spotřeby. Tato cesta by mohla být efektivní i v ČR a je nutno podotknout, že i v podmínkách českých věznic se vedená metoda zkoušela. Avšak zatím nedošlo k její implementaci do předpisů spojených s výkonem věznění v ČR.

Mobilní telefony – riziková oblast českého vězeňství v souvislosti s drogami a projevy násilí ve věznicích

Nelze jednoznačně tvrdit, že mobilní telefony se vyskytují ve věznicích pouze jako prostředek ke kontaktu s rodinou, známými, případně jako prostředek komunikace ve virtuálním světě. Na druhou stranu, pokud přijmeme fakt, že odsouzení mají možnost uskutečňovat telefonní hovory prostřednictvím běžně dostupných a hlavně legálních prostředků, je nutno připustit, že jejich výskyt může rovněž sloužit k zajišťování dalších nepovolených předmětů a látek do věznic, stejně tak jako k ovlivňování svědků, ale i jako prostředek přípravy útěku z věznice, nebo jako prostředek k narušení pořádku a kázně v místech výkonu věznění.

Jedním z bezpečnostních problémů, který je s komunikací prostřednictvím mobilních telefonů spojen, lze tedy jednoznačně spojovat s distribucí návykových látek do věznic. Vězeňská služba pro řádné naplňování účelu výkonu trestu odnětí svobody realizuje monitoring vězněných osob na návykové látky, avšak nedaří se jí dostatečně přisun těchto substancí do věznic eliminovat. Ze statistických údajů, které jsou k dispozici na webových stránkách VS ČR je evidentní, že pokles, který byl spojen s přisunem návykových látek do věznic se týká především lockdownu v době pandemie COVID-19, kdy věznice neposílala

vězněné osoby na pracoviště, návštěvní styk byl omezen na realizaci hovorů prostřednictvím Skype hovorů a tím de facto došlo k poklesu zneužívání návykových látek vězněnými osobami. Byť nelze konstatovat, že tento pokles byl nějak významně enormní. Navíc se lze domnívat, že důvodem poklesu byl i nižší počet testovaných osob na návykové látky. Pro přehled lze doplnit, že v roce 2019 bylo pozitivně testováno na návykové látky (zpravidla AMP, THC, benzodiazepiny) 1435 vězněných osob a v prostorách věznic bylo zajištěno 44 nálezů návykových látek. V roce 2020 bylo pozitivně testováno na přítomnost návykových látek v moči 1288 vězněných osob a zajištěno bylo 41 látek. Rok 2021 znamenal pokles pozitivně testovaných vězňů na 972 a 40 nálezů návykových látek a v roce 2022 opětovně došlo ke zvýšení počtu pozitivně testovaných vězněných osob na 1027 a zajištěno bylo 52 nálezů návykových substance (VS ČR 2022).

Skutečnost, že návykové látky jsou významným problémem, kterému VS ČR v současné době čelí, se tak významně propojuje s přítomností mobilních telefonů ve věznicích, a to především z hlediska vnitřní bezpečnosti jak vězněných osob, tak především zaměstnanců věznic. Nicméně pokud lze předpokládat, že problematika mobilních telefonů ve věznicích je významně spojena s dalšími negativními jevy, mezi něž jednoznačně patří zneužívání návykových látek, nabízí se otázka, jak je vlastně monitorována situace spojená s průnikem mobilních telefonů do vězeňských zařízení? VS ČR disponuje NGR o mimořádných událostech, v němž se tyto události diferencují na závažné a ostatní. Nález mobilního telefonu patří do skupiny ostatních mimořádných událostí, přesto mimořádnou událostí je. Proto je zvláštní, proč nejsou ve statistických ročenkách vedeny i údaje spojené s tímto problémem, když do stejné kategorie náleží i zneužívání návykových látek a tato statistika je v oficiálních zdrojích uvedena. O faktu, proč tomu tak je, by bylo možno pouze spekulovat, avšak že jde o nestandardní přístup k poskytování údajů, se více než nabízí.

Dalším významným problémem, který souvisí s průnikem nedovolených věcí a látek je bezesporu násilí vězněných osob, a to jak násilné střety mezi samotnými odsouzenými, tak i ve vztahu k zaměstnancům věznic. Otázka násilí mezi vězni může být spojována s různými příčinami, které se mohou vztahovat na rozdílné charakterové vlastnosti, rozdílné kulturní, sociální a ekonomické podmínky, četnost pobytu ve výkonu trestu odnětí svobody, snahy o získání rozhodujícího postavení a vlivu ve vězeňské skupině apod.

Násilí ve věznicích může mít mnoho podob, od prostého verbálního napadání, přes projevy brachiální agrese až k závažnému jednání, které má znaky trestného činu. Navíc v souvislosti s vězeňským prostředím se mohou vyskytnout i případy autoagresivních projevů, kdy takovým

jednáním se snaží osoby ve výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody či výkonu zabezpečovací detence upozornit na svoji osobu, případně na okolnosti s ní spojené.

Fakt, že by násilné střety mezi vězněnými osobami byly jednoznačně spojeny s průnikem nedovolených věcí do věznic, potvrzen nebyl, ale není možné takovou skutečnost ani vyloučit. Skupiny, které participují na průniku nedovolených věcí a látek do věznic se zpravidla objevují v mužských věznicích, avšak není možné hovořit o těchto skupinách jako o vězeňském gangu. Spíše se jedná o zájmovou skupinu, jejímž cílem je získat majetkový, nebo finanční prospěch z redistribuce nedovolených předmětů a návykových látek ve věznicích. Ten potom pramení z prodeje mobilních telefonů a nedovolených látek ostatním vězňům. Na druhou stranu se může jednat o skupinu, která žádoucí redistribuci mobilních telefonů a návykových látek do věznic nerealizuje a vše je pouze pro její potřebu a potřebu okolí, se kterým sdílí ložnici, oddíl, společné zájmy apod.

V případě propojení mezi návykovými látkami a násilím, že evidentní, že vězněné osoby se mohou pod vlivem agresivně jednat, a to i ve vztahu k personálu věznic. Ze statistických ročenek VS ČR vyplývá, že průměrně dochází ze strany vězněných osob k cca 50 napadení zaměstnanců tohoto bezpečnostního sboru². Zda se jedná o spolehlivá data opětovně nelze jednoznačně určit, a to i na základě absence zajištěných mobilních telefonů ve věznicích.

Bezpečnostní klima ve vězeňských zařízeních v ČR tedy ovlivňují negativně právě průniky nedovolených věcí a látek, jako i následné jednání vězněných osob v případě, že jsou pod vlivem návykové látky různé provenience. Daná skutečnost může hrát klíčovou úlohu při snahách vrcholného managementu VS ČR o zefektivnění podmínek ve věznicích, eliminaci uvedených průniků, ale i zamezení zvýšené fluktuace zaměstnanců věznic, kteří pak v takovém prostředí odmítají pracovat, z důvodu zvýšené absence personálu pak mohou jednat zkratkovitě a tím sebe, nebo své kolegy vystavit nebezpečí trestního stíhání ze strany Generální inspekce bezpečnostních sborů.³ Právě toto argumentace je v poslední době často zmiňována z úst generálního ředitele VS ČR, který zmiňuje, že nedostatek personálu klade zvýšené nároky na ostatní zaměstnance a jejich reakce na vězněné osoby může být díky určitému přetížení neadekvátní. Navíc z úst generálního ředitele stále častěji zaznívají i slova a zvyšujícím se trendu napadání personálu (ČTK 2023).

Zde je možno doplnit, že pokud jde o fluktuaci personálu, tak v jedné ze zahraničních studií týkajících se vězeňského personálu vyplývá, že paradox zvýšení míry nespokojenosti personálu ve věznicích nenastává díky stresu při práci s vězněnými osobami, ale organizačními podmínkami a vztahem mezi managementem věznic a ostatním personálem vězeňského zařízení (Enggist 2020).

Je k diskuzi, zdali v dnešní době Vězeňská služba ČR využívá dostatečné potenciál zahraničních zkušeností v souvislosti s eliminací průniku nedovolených věcí a látek do věznic, stejně tak jako zdali není věnována přílišná pozornost různým aktivitám pro vězněné osoby bez souvislostí se zajišťováním bezpečnosti věznic jako takových.

Pověřený orgán Vězeňské služby ČR

Průnik a využívání nebo zneužívání daným předmětů a substancí je, jak už bylo uvedeno výše, závažným bezpečnostním problémem pro fungování českého vězeňství a jako k takovému musí být přistupováno k prošetřování uvedených jednání. Tím je pověřeno zpravidla Oddělení prevence a stížností, i když v mnoha ohledech musí spolupracovat i s jinými odděleními ve věznicích. Povinnost prošetřovat nedovolenou činnost vězněných osob je uvedena nejenom v interních předpisech VS ČR, ale i v Trestním řádu, konkrétně v ustanovení § 12, kde je uveden Pověřený orgán VS ČR jako policejní orgán odpovědný za prošetřování trestné činnosti osob ve výkonu vazby, výkonu trestu odnětí svobody a výkonu zabezpečovací detence (srov. Zákon č. 161/1961 Sb. Trestní řád v platném znění, ustanovení § 12 odst. 2 písm. c).

Ne vždy se jedná o trestnou činnost, proto Pověřené orgány, tedy příslušníci Oddělení prevence a stížností, prošetřují i jinou nedovolenou činnost vězněných osob, realizují šetření stížností vězněných osob na podmínky výkonu věznění v dané organizační jednotce, participují na kontrolní činnosti ředitele vazební věznice či věznice a v neposlední řadě zpravidla významně spolupracují při vzdělávání vězeňského personálu během služební a profesní přípravy, která je realizována v několika cyklech během každého kalendářního roku. Tématem jejich vzdělávacích aktivit bývají otázky spojené právě s průnikem nedovolených věcí a látek do věznic, s posilováním právního vědomí zaměstnanců, ale věnují se i otázkám extremismu a nedovolenému jednání personálu.

Jde-li o šetření průniku mobilních telefonů do věznic, tak zde jejich činnost byla značně ztížena, a to především různými bezpečnostními prvky, kterými jsou opatřeny dnešní mobilní telefony

2 Údaj uvedený autorem textu nediverzifikuje rozdíl mezi příslušníkem a civilním zaměstnancem organizačních jednotek VS ČR.

3 Generální inspekce bezpečnostních sborů (GIBS) je orgánem, který vznikl v roce 2011 a je pověřen přešetřováním nedovolené činnosti zaměstnanců a příslušníků bezpečnostních sborů na našem území.

a není tak možné pracovat s daty, jež se nacházejí v takových zařízeních. Navíc pokud byl mobilní telefon zajištěn v balíku pro odsouzené, bývá zjištění odesílatele problematické, neboť zpravidla se jedná o fiktivní adresu a odesílatele tak není možné dohledat. Vzhledem k tomu, že vězněná osoba samotný balík nepřevzala, nehrozí jí tak žádný postih za snahu opatřit si tímto způsobem mobilní telefon. Pokud je však mobilní telefon zajištěn u některé vězněné osoby, realizuje se šetření s cílem získat informace, jakým způsobem se telefon do věznice dostal, kdo byl jeho majitelem a jeho uživatelem. Ne vždy se totiž misí jednat o jednu a tutéž osobu a z mobilní telefon může být využíván celou řadou vězněných osob. Proto je velmi problematické jeho vlastníka dohledat a díky zabezpečení samotného telefonu i zjistit jeho uživatele. Je dobře, že se v této oblasti začíná situace měnit, neboť v současné době existuje dohoda mezi policejním orgánem VS ČR a celorepublikovým policejním ÚZČ, což může významně napomoci při prošetřování zejména drogové problematiky úzce související s mobilními telefony za zdmi vězeňských zařízení. Nicméně vždy záleží na konkrétních skutkových okolnostech a navazujících postupech dle příslušných ustanovení trestního řádu. Přesto se však nedaří počty mobilních telefonů ve věznicích výrazně snižovat. Muselo by totiž dojít k další úpravě vybraného ustanovení TZ, aby bylo možné plně využívat instituty trestního řádu.

U prošetřování nedovolené činnosti vězněných osob, která je spojena se zneužíváním návykových látek, tak zde je tato činnost odvislá od zjištění, zdali jde o nález látky, nebo o pozitivní monitoring, zpravidla moči, u odsouzených. U nálezu návykových látek se nejprve zjišťuje, o jakou látku se jedná a k tomuto zjištění sloužila v minulosti přenosná souprava NARK II. Dnes je však mnohem reálnější využít nějaké specializované pracoviště, neboť tyto soupravy jsou již značně překonané a VS ČR do jejich upgradu žádné finanční prostředky nekládá. V případě positivity vězněné osoby na přítomnost návykové látky v moči se kontrolní vzorek po realizovaném odběru zasílá do specializované toxikologické laboratoře a po zpětném potvrzení z ní se zahajuje šetření ve věci zneužití návykové látky vězněnou osobou. Zde je

úkolem Pověřeného orgánu VS ČR zjistit nejenom fakt spojený se samotnou pozitivitou vězně, ale i skutečnost, jak se daná látka do věznice dostala. Po realizovaném šetření se přistupuje k potrestání vězněné osoby, které může probíhat ve dvou formách. Vězněná osoba může být potrestána kázeňsky, kdy lze využít sankční mechanismy uvedené v zákoně č. 169/1999 Sb. O výkonu trestu odnětí svobody v platném znění, případně je možno využít ustanovení ze zvláštní části trestního zákoníku, a to konkrétně ustanovení spojená s drogovými delikty, případně s mařením výkonu úředního rozhodnutí a vykázání.

Určitá úskalí spojená s trestem pro vězně zneužívající návykové látky představují rozhodnutí a judikáty NS ve věcech positivity, a to především z pohledu soustavnosti a opakovatelnosti zneužití či aplikace NL. V daném směru je již dostupná řada judikátů, nicméně mnohdy je jejich interpretace ve prospěch vězněné osoby, což opětovně zásadně snižuje možnost adekvátně trestat z našeho pohledu závažné jednání vězněných osob. Navíc nesmí být opomenuta ani problematika „okresního“ práva, kdy soudy či státní zastupitelství nepřistupují k uvedenému jednání vězněných osob stejně.

Výsledky

Dosavadní výsledky spojené a problematikou mobilních telefonů a návykových látek ve věznicích lze shrnout v tom smyslu, že jejich frekvence výskytu není povzbudivá a absence některých údajů, kterými management Vězeňské služby ČR disponuje, avšak není ochotem s nimi seznámit veřejnost, taktéž nepřispívá k širší odborné diskuzi na dané téma. Ze shromážděných podkladů vyplývá, že tento bezpečnostní sbor se snaží zaměřovat pozornost na jiná, z jejich pohledu, aktuálnější témata, ale mnohdy jde spíše o odvracení pozornosti od aktuálních témat, kdy některá jsou sice zmiňována, avšak bez bližších konsekvencí a návrhů na jejich řešení. Přesto lze konstatovat, že některé činnosti spojené s prošetřováním nedovolené činnosti vězněných osob zaznamenaly pozitivních změn a je možno se tak domnívat, že tyto změny v budoucnu mohou přispět ke snížení infiltrace nedovolených předmětů a látek do věznic.

Závěr

Zajištění bezpečnosti vězeňských zařízení je jedním z prvořadých úkolů, které Vězeňská služba ČR v současné době plní. Jde nejenom o ochranu života a zdraví obviněných, odsouzených a chovanců, ale i zajištění samotných zaměstnanců. Proto by měla být věnována zvýšená pozornost i tématům spojeným s průnikem nedovolených věcí a látek do věznic, neboť jak se ukazuje, jsou tyto skutečnosti způsobily destruktivně na reintegrační proces vězněných osob. Nyní se vedou poměrně zásadní debaty na akademické úrovni o snižování potu vězněných osob, snižování recidivy a zefektivňování činnosti zaměstnanců. Mnoho diskuzí je na téma efektivit trestních sankcí, neboť naše republika je v počtu vězněných osob na jednom z předních míst v Evropě. Nicméně diskuze by měla být vedena i o tom, zdali je současné vězeňství dostatečně efektivní, disponuje-li kvalitním personálem a programy, které mohou přispět ke snižování recidivy vězněných osob. Bohužel doposud nebyl nalezen funkční mechanismus, který by dokázal snížit tyto údaje o počtu

vězněných osob, stejně tak jako přispěl k efektivnímu naplňování účelu výkonu trestu odnětí svobody. Nabízí se otázka, co je žádoucí pro zkvalitnění výkonu vězeňství v ČR. Předně by to měla být širší odborná diskuze na téma problematických oblastí českého vězeňství, proaktivní přístup při realizaci výzkumných projektů spojených s vězeňstvím, ale v neposlední řadě i upozorňování na bezpečnostní podmínky v českých věznicích a jejich zkvalitňování.

Literatura

- ČTK (2023): Agresivita vězňů stoupá, chybí téměř 800 příslušníků. *Česká justice*, On-line: <https://www.ceska-justice.cz/2023/04/agresivita-veznu-stoupa-chybi-temer-800-prislusniku/>, ověřeno ke dni 28. 4. 2023.
- ENGGIST, S. (2020): Prison and health. In MERINGOLO, P. (ed.): *Preventing violent radicalization in Europe. Multidisciplinary perspectives*. Switzerland: Springer.
- KARLESZ, Š. (2022): *Beránek převezl vězeňskou službu: Kameru nenašli, ve vězení se má skvěle a chystá dokument*. *Express*. On-line: https://www.expres.cz/celebrity/leo-beranek-vezeni-kluci-z-basy.A220511_125400_dx-celebrity_stes, ověřeno ke dni 25. 4. 2023.
- KOLÁŘ, O. (2018): Průniky omamných a psychotropních látek do věznic (2016–2017). *Drugs & Forensics Bulletin*, 14(3), 13–18.
- LOCHMANNOVÁ, A. (2020): *Tělo za katrem*. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-3019-1
- PLAVECKÝ R. (2020): V příbramské věznici odhalila policie další drogy. *Právo*, On-line: <https://www.novinky.cz/clanek/krimi-v-pribramske-veznici-odhalila-policie-dalsi-drogy-40331135>, ověřeno ke dni 28. 4. 2023.
- VÍTKOVÁ, K. (2023): Policie navrhla obžalovat sedm lidí kvůli pašování drog do věznice Valdice. *IDnes*, On-line: https://www.idnes.cz/hradec-kralove/zpravy/valdice-veznice-policie-drogy-pasovani-obvineni-obzaloba.A230113_121334_hradec-zpravy_kvi, ověřeno ke dni 28. 4. 2023.
- VS ČR (2022): *Statistické ročenky VS ČR. 2019–2022*. On-line: [tps://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf](https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-2021.pdf), ověřeno ke dni 22. 4. 2023.
- VS ČR (2023): *Koncepce vězeňství do roku 2025*. On-line: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/ostatni/koncepce-vezenstvi.pdf>, ověřeno k 20. 4. 2023.
- Zákon č. 161/1961 Sb. Trestní řád v platném znění, ustanovení § 12 odst. 2 písm. c).
- Zákon č. 169/1999 Sb. O výkonu trestu odnětí svobody v platném znění, konkrétně se jedná o ustanovení § 18 odst. 1–5.
- Zákon č. 379/2005 Sb., o ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů v platném znění.

Kontaktní adresa autora

Mgr. Ondřej Kolář, Ph.D.: kolar@polac.cz